

HEADLINES
RADIO SHOW
 TACKLING FASCINATING MODERN
 CONTROVERSIES FROM
 A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

WAR in Russia and Ukraine

Shiur# 362 | Mar 5th 2022

עוללות אפרים – מרבו של התוס' יו"ט – ח"ב עמוד א מאמר כב

אתם קרויין אדם חרז"ל אחס קרוין אדם למה
 הזכיר לשון קרוין הל"ל **אחס**
אדם חלא הנכון חללי לומר בזה כי כבר ידוע ששם
אדם יורה על אחדות אומה זו ועל השלום שביניהם
 לפי שד' שמות יש לכל אדם וחילו הן איש גבר אנוש

אדם ובשלישון מצינו לפעמים בל' **יחיד** ולפעמים בל'
 רבים כמו איש וכתיב אח אישים פועלי און - וגבר
 לכו נא הגברים - ואנוש ואנשים - זולת בשם **אדם**
 לא מצינו אדמים לשון רבים - וא"כ הוא יורה על
 האחדות הפשוט והוא סוד אומרו ועל דמות הכסא
 ראיתי דמות כמראה אדם וגו' לכך אמרו אחס קרוין
 בשם אדם המורה על האחדות והשלום היות האומה
 כלה בכללה כאיש אחד ולא כמו שמצינו חלל עשו נאמר
 נפשות ביהו אע"פ שהיו ע' נפש כדאיתא ברבא
 פ' ויקרא וכל זה ממה שיורה על התאחדות אומה
 זו ומטעם זה נקראו גוי אחד בארץ ויש להם אל
 אחד ותורה אחת ומקדש אחד זה"ש שישראל גאלו
 בזכות שלא שינו אח שמם להקרא בשם אדם המורה
 על האחדות כי כבר ניתן להם שם זה בפסוק כל
 הנפש הבאה וגו' זה"ש לכו חזו מפעלות ה' אשר שם
 שמום בארץ ודרשו רז"ל אל תקרא שמות חלא שמות
 לכך נאמר משבית מלחמות וגו' לפי שהשמות אשר
 הם לישראל מורה על השלום והוא סיבה להשבית
 מלחמות וגו' - ולפי שהיה במצרים שלום ביניהם ע"כ

רבי מאיר שפירא בשעת עלילת דם של ביילס

2) ואת המאמר הכי-נודע של רשב"י: „אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם" יישב בזה, דראינו גם בעת הפרוצס הנ"ל, דכל ישראל היכן שיהיו התענינו בזה וחשבו העלילה ששונאיהם הטיילו על אחד מהם לדבר הנוגע אל הכלל כולו דקיימא לן „ישראל ערבין זה לזה" והנה באוה"ע אם יחטא האחד, אין הדבר כן ואין אחר אחראי בעדו אלא הוא בעצמו. ומה צדקו לפי זה דברי רשב"י: אתם, תהיו כמה שתהיו, אלפים, דבראות, מיליונים, ובכ"ז קרויין אתם „אדם", אחד וגוף אחד הנכם; ואין אוה"ע קרויין „אדם" – „אנשים" הנם ולא „אדם"...

חסידיים מספרים כי בשובו של רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל ה"תניא" מנסיעתו הראשונה אל "המגיד הגדול" – רבי דוב בער ממזריטש, הוא נשאל מה למד במזריטש?

השיב על כך: למדתי שלשה פירושים על "כל ישראל ערבין זה בזה".

א. כפשוטו, כל אחד ואחד מישראל ערב על חטאי ישראל חברו ולפיכך עליו לדאוג שלא יחטא.

ב. ערבון **מלשון ערבות** – ערב לי, **מתוק** לי, נעים לי. כל ישראל צריך לחשוב כי ישראל חברו – ערב לחכו, נעים לו. על כן: להתייחס אליו באהבה ובמתיקות.

ג. **מלשון מעורב**, עליך להיות מעורב בתוך הכלל, לא לומר "שלום עלי נפשי", אלא להיות מעורב בצרכיו של ישראל חברך.

Riddles of the Week

#1

פני יהושע מסכת ברכות דף נא עמוד א

במשנה אלו דברים שבין ב"ש ובין ב"ה בסעודה ב"ש אומרים מברך על היום וכו'. ומסיקנא בגמרא דעיקר טעמא דב"ה משום דתדיר ושאינו תדיר קודם ואף על גב דקידוש היום מדאורייתא כדאיתא לעיל בפרק מי שמתו [כ' ע"ב] ובפרק ערבי פסחים [דף ק"ו ע"א] וכתבו התוס' שם [בד"ה זוכרהו] ובריש נזיר [דף ד' ע"א בד"ה מאי] דאפ"ה מה שמקדשין על היין הוא מדרבנן ובכל דוכתא משמע בפשיטות דלעולם יש להקדים דאורייתא לדרבנן ואין משגיחין במידי דתדיר ועוד דאף לפי מה שנסתפקו התוס' בפרק ערבי פסחים דאפשר דקידוש על היין נמי מדאורייתא אפ"ה לכו"ע ברכת היין שלפניו הוי מדרבנן, אלא דנראה דהא דקידוש היום דאורייתא לאו בסדר קידוש על השלחן דוקא יוצא ידי חובה אלא דאפילו בקידוש בתוך התפילה נמי יוצא אלא דמדרבנן תיקנו שיחזור ויקדש על הכוס לשיטת הסוברים דעל היין לאו דאורייתא. מיהו למאי שרוצין התוספות לומר דקידוש על היין נמי דאורייתא וכתבו שם דמ"מ מדאורייתא אין צריך שיטעום צריך לומר דמשמע להו דאפ"ה מברך בורא פרי הגפן אף על גב דלאו ברכת הנהנה הוא כדאשכחן נמי בכוס של אירוסין ובכוס של מילה ועמ"ש בקונטרס אחרון בפ"ק דכתובות. ובלא"ה נראה דמאן דסובר דקידוש על היין הוי מדאורייתא היינו משום דסובר כמ"ד דמפרי הילולים קדש לה' ילפינן וכמ"ד כרם רבעי ואם כן ממילא משמע דבכה"ג טעון ברכה לפניו ולאחריו, כן נראה לי לפי אותה השיטה. אלא דיותר נראה להכריע מסוגיא דמתניתין גופא דקידוש על היין לאו דאורייתא וכדפרישית ודו"ק:

#2

ספר החינוך פרשת כי תצא מצוה תרג

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יג הלכה יב - יג

ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את י"י לשרתו ולהורות דרכי הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר ברכ י"י חילו, והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך.

ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה יי חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד עליו השלום אומר יי מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Questions 1 *click here*

Answers to the Questions 2 *click here*

Answers to the Questions 3 *click here*

Answers to the Questions 4 *click here*

Answers to the Questions 5 *click here*

Answers to the Questions 6 *click here*

Answers to the Questions 7 *click here*

Answers to the Questions 8 *click here*

Answers to the Questions 9 *click here*

Answers to the Questions 10 *click here*

Comments on the Shiur

Comments on the Shiur 1 *click here*

Comments on the Shiur 2 *click here*

Comments on the Shiur 3 *click here*

Comments on the Shiur 4 *click here*

Comments on the Shiur 5 *click here*

Comments on the Shiur 6 *click here*

Comments on the Shiur 7 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Shiur

Regarding the question you asked R Winston about Germany being Edom, see this piece in Yeshurun 30 where the author Rabbi Eisenberg makes the case that this is not true, rather the phrase גרממיה של אדום means it was a province of Edom:

<https://beta.otzar.org/#/b/182125/p/-1/t/16400.07035596735155658/fs/VDOBGyntUrR2r8tJPfCDpXhooHAaprs4gb8kXVq292r0/start/1896/end/2019/c>

Answers to the Questions

Dear Rabbi Lichtenstein,

The riddle of the week is always geshmak and the highlight of the show but this week they were extra thought invoking. I am rushing to submit an answer before shabbos in the hopes that I win one of the new Mishna Achrona chelek alef. I have and use the chelek gimel and vav and I have been eagerly awaiting the release of this sefer.

Riddle 1: The gemara in the beginning of Kedushin (2b) tries to understand the lashon of sheloshah and in the process brings a passuk about carry weapons. The gemara says that it is the derech of an man to carry a weapon. Thus, although those learning Torah are pattur, they are still included in the category of those chayiv just that they have a pettur. Women are not in the category of actual war at all. When the gemara says that a women is called to help the battle that is only referring to auxiliary war necessities but not actual battle. Milchemes amalek is about actual battle and thus only applies to men. Furthermore, we can tayna that even by men there are different sections of those in battle. We see by Milchemes Midyan that there were three groups of 1000 troops, one for war, one to help those in the battle, and another 1000 to daven for those fighting. When it came time to divide the spoils all got equal share because all are necessary. Perhaps we can be mechadesh that the bnei torah are not pattur from battle but rather their learning assists the milchama more than were they to actually fight. This ties in back cutely to the gemara in kedushin which proceeds to learn to the passuk of carrying a sword to actually be referring to learning Torah.

Riddle 2: Perhaps we can be Mechalek between Binyan Hamishkan and Chanukas Hamishkan. Binyan Beis Hamikdash was a mitzva but it was really a Hechsher Mitzva in order to have a Mishkan. The Hechsher Mitzva isn't Docheh shabbos. The Chanukas Hamishkan by contrast was an Avodah of taking apart the Mishkan and putting it back together (otherwise they could have just left it standing). Thus, it was Docheh shabbos. Furthermore, we see that Chanukas Hamishkan was so special it had the category of Horaas Shaah to be docheh mitzvos. We see the Karbonos of the Nesiim was also Docheh Shabbos and the Chanukas Beis Hamikdash of Shlomo Hamelech was Docheh (albeit incorrectly) Yom Kippur. As a side note, perhaps this was

the cheshban of Nadav and Aviyhu to bring an Eish Zara THAT WAS NOT COMMANDED--because the essence of chanukas Beis Hamikdash is a Horaas Shaah.

Yasher Koach for your Harbatzas Torah,

Sincerely,

Ephraim Berger

- כמובן שאלה זו אינה עולה רק לפי דעת תוס' שקריאתה מן התורה, ולא לפי שיטת הרמב"ם שמצות זכירה היא תמיד ואינה ענין לקריאת פרשת זכור.

בספר מעשה איש מובא ששאלו שאלה זו להחזו"א והשיב, שאם יקראו פרשת זכור קודם לא יוכלו להפטיר הפטרת זכור, והקשו לו דהנה בפמ"ג מצינו פרשת שקלים שחל להיות בר"ח קוראים ר"ח תחילה מדין תדיר קודם, והרי תיפוק ליה מצד ההפטרה, ולכן נקט החזו"א תקנת קרה"ת בכלל סדר התפילה וקריאות אלו כהוספות.

ולכאורה יש לצדד מהלך אחר, חובת קריאת הפרשה היא חובת ציבור, משא"כ קריאת פרשת זכור היא חובת יחיד.

ולפי פשוטו יש לתרץ דלפי שיטת הרא"ש שהמצוה דאו' היא קריאה בתורה הלא אינה מיוחד ליום זה, והרי קריאת התורה היא מחובת היום

ב- י"ל נשים מופקעות מעריכת מלחמה וכמו שביאר הרדב"ז פ"ז מה' מלכים הל"ד מדין כל כבודה בת מלך פנימה, משא"כ שבט לוי הלא מוכרח לומר שאינם מופקעים מעריכת מלחמה שהלא מצינו נידון בגמ' לענין כהן ביפת תואר ועוד ראיות, [אולם צ"ע מדמיון הרמב"ם לדין ביזה].

י"ל ע"פ מה שמייסד האבנ"ז סימן תק"ט, חוץ מחובת מלחמה יש חובת יחיד, וחידש האבנ"ז אף שחובת מלחמה אינה זמן גרמא שהרי מלחמה דוחה שבת, עד רדתה אפי' בשבת, אבל החובת יחיד לא דוחה את השבת, ולכן נשים לפי שאינן בנות מלחמה וגם פטורות מהחובת יחיד שה"ה מ"ע שהז"ג, משא"כ שבט לוי חייבים עכ"פ בהחובת יחיד.

ג- יש בזה סתירה בחת"ס, בשו"ת נקט החת"ס שהיה בנין לשעה, בחידושיו עה"ת נקט לפי שלא היה יכול להקים המשכן רק וכמו שפרש"י עסוק אתה בדרך והוא נזקף וקם מאיליו.

בפנים יפות נקט שסייעו הלויים והיה שנים שעשו (ולכאורה צ"ע מכל מלאכת המשכן).

ויש לדון שעצם הקמת המשכן היה מכלל דחיית הקרבן לפי שהיה לצורך קרבן היום (ולא רק הכשר עתידי להקריב קרבנות).

שאלה א'

נראה דכיון שאינו חיוב מה"ת דווקא רק בפ' זכור, רק שתקנו סמוך לפורים א"כ אינו חיוב מה"ת דווקא היום ולכן אין לו תוקף של דאורייתא למידחי קריה"ת דיש חיוב היום אע"פ שהוא דרבנן, ועוד דלכמה ראשונים הוא חיוב רק פעם בחיים א"כ ליכא שום חיוב מה"ת רק בפעם הראשונה [ואל ישאל א"כ הפעם הא' עכ"פ ידחה דכיון דהוי לזה פעם הא' אבל לאחרים לא אי"א], ועוד לכמה ראשונים אינו חיוב דווקא מס"ת וי"א אף בלב יוצא עכ"פ כיון שאין חיובו ברור אי"א בזה לדחות קדימת קה"ת של פרשת השבוע.

שאלה ב'

י"ל דשבט לוי רק אינם יוצאים למלחמת רשות אבל למלחמת מצוה יוצאים, אבל י"ל עוד דמלחמת עמלק הוא גם משום נקמה וכמבואר במנ"ח במצוה תר"ג, ובזה אין פטור דגם הם צריכים לנקום שהוא נקמת ה'.

שאלה ג.

תי' א' דיכול להיות שהקים ע"י שינוי כלאח"י דליכא איסור מה"ת.

תי' ב' רש"י פל"ט פל"ג כתב שהקב"ה הקימו ע"י שהיה משה עוסק בה א"כ משה לא עשה שום מלאכה

תי' ג' בשו"ת חת"ס סי' ע"ב נקט דהוי בנין לשעה וליכא איסור מה"ת.

תי' ד' נלפענ"ד דכיון שהיה ציווי מהקב"ה א"כ זהו רצונו שיעשה אף בשבת.

Hi thanks for your wonderful and informative program.

Regarding your riddles of the week, I've seen in the name of the Steipler Gaon that the actual תפילה and comes before the מפטיר itself is considered part of the תורה קריאת because of the rule of תדיר קודם, only when there are 2 extra leinings do we apply that rule.

Regarding your second riddle, I believe this is the 3rd time hearing this question on your program, I've tried responding but didn't receive a reply perhaps it didn't go through.

Maran in שו"ת יביע אומר חאו"ח סי' נד אות ד asks this question and brings two answers

1. That since males in general do go to war then they are also in the גדר החיוב.
2. מלחמת עמלק ושבעה עממין has a different דין to other ways.

ע"ש

R' Dovid,

That פרשת השבוע doesn't place זכור before the תדיר ושאינו תדיר...

That's only when it's possible and relevant. It isn't a case of 7 aliyos vs. 7 aliyos. And if we want the haftorah to be related to זכור, then זכור has to be last. And how could it be first - to have 7 aliyos from זכור?

Additionally, it isn't as simple as saying that זכור is דאורייתא. Remembering עמלק is דאורייתא and year-round. We're choosing to fulfill it once a year via פרשת זכור. So we're choosing to do it when we are.

On another tack, there are plenty of occasions when we prioritize other principles over תדיר. After all, the minhag of reading the megillos - we do that before קריאת התורה. But the מגילת אסתר מצוה דרבנן we do after קריאת התורה. Why is that?

I could also ask something ridiculous, regarding another case where the דרבנן is fulfilled before the דאורייתא (to aid proving the point of זכור after פרשת השבוע not being a violation of תדיר). Why don't we do the דאורייתא of ברכת המזון before the דרבנן of the ברכה ראשונה? Obviously we don't always prioritize דאורייתא over דרבנן.

Thanks, יישר כוחך, Kol Tuv, etc.

Gavriel Kuritzky

Actually, maybe ask one of those points as an upcoming riddle...

Hi Rav dovid

1. Firstly it's not poshut, it's a machlokes the shages arieh (22) and the penei yehoshua (brochos 51). (the sedei chemed holds like the pnei yehoshua). One must answer that according to the penei yehoshua one is yotzei the deoraissa on purim and the parshas zachor is only a miderabanan so therefore the keriya of the parsha comes first.

2. The binyan shelomo is in doubt whether cohanim are chayim to hear parshas zochoh. However rav chaim kanievsky shlita in toras hamoadim (5) says that since if an amaleiki comes before them in was then they are chayev to kill him therefore they are shayech to the chiyuv of parshas zochoh. see ve'anfei arzei el from my Rosh yeshiva Rav Avraham gurwicz shlita who discusses this inyan and says that the chinuch holds that in the mitzvas mechiyas amaleik there is a chiyuv on the tzibbur which includes the women and also a chiyuv on the yochid which does not include women (and lechoyra also bnei torah).

3. The korban ha'eyda on the yerushalmi in yome (1:1) asks the question. see the chasam sofer (o"c 72) who says that a binyan a setirah only for a short time is not a melocho according to the yerushalmi. however according to the opinions that it is, one must answer that it was really a "ma'aseh shomayim" and moshe merely helped, as chazal say. the Ponim yofos says that it was moshe and the leveiyim so it was "shnayim sheosu" and is pottur (however from rashi in menachos 99 its mashmah that it was moshe alone...). see the keser kehuna on the sifri 44.

Thanks very much for this weeks show - giving us yet some more news and updates on this ongoing war in ukraine.....!!!!

regards

shloimy berlin

I sent an email earlier this week, but I have looked into the last question more...

The beis yitzchok (yo"d 2:7) says that he wasn't meikim it on shabbos and that which the midrash says that he was meikim it every day means: everyday besides for shabbos

Also another way to answer it is that the raavad (on toras kohanim) is mevuar the mishkan was only up during the shivas yemei hamiluim at the time of avodas hakorbonos, therefore it's not a din in hilchos binyan hamikdosh (like the ramban in pekudai 40,2 learns) rather its a din in hilchos ha'avodah itself that the avodah needs a binyan that is meyuchad for it. therefore since the korbonos hamiluim that moshe was makriv was doche shabbos (see yoma 51a) so too all of the things connected to it (ie. building the mishkan) was doche shabbos. for a proof to this see kovetz he'oros (siman 13, 7)

shloimy berlin

The mitzva to remember Amalek is d'oraisa, but Chazal's takana on the method by which we make sure to remember is d'rabanan.

Hence the reading of Parshas Zachor follows Shabbos leynig because it is the less tadir of the two d'rabanan mitzvovs.

Kol tuv.

Matthew A. Kaliff, JD

לכבוד הרב ר' דוד שליט"א

בענין הקמת המשכן בשבת בתוך ימי המילואים

א. הוראת שעה היתה, ודורות משעה לא ילפינן כדאיתא במנחות יט, וכפי הנראה מהכתוב נצטוה משה על ענין המילואים בשעה שנצטוה על מלאכת המשכן, שכתוב בפ' תצוה קודם ציווי דמזבח הקטורת, ולכך א"ש דהוצרך הקב"ה לצוות שאין בנין המשכן דוחה שבת שלא ידון משה כיון שצוה הקב"ה להקימו כל שבעת ימי המשיחה ובתוכם שבת, יהיה ג"כ מותר לבנותו בשבת (ערוך לנר יבמות ו.).
ובעוד שני מקומות שונים מצינו שנאמרה הוראת שעה לשעתה אשר נדחה דין התורה הבסיסי מפניה

שכן כך גם נתבאר בדברי חז"ל לגבי קרבנות הנשיאים בעת חנוכת המשכן שהם קרבנות יחיד אשר חייבים עליהם סקילה בשבת ובכל זאת הותרו כאן, וכן מצינו בבניין בית המקדש בזמן שלמה המלך שאכלו ושתו ביום הכיפורים מחמת הוראת שעה.

ב. בשבעת ימי המילואים היה בנין לשעה, שאינו בנין, ולא דמי לארבעים שנה במדבר דהיה על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו וכבנין קבוע כמבואר בשבת לא: (שו"ת חתם סופר או"ח סי' ע"ב).

בענין הקדמת קריאת הפרשה לקריאת פרשת זכור

א. בגמ' מגילה (כא.) מבואר דלהכי בג' עולים לתורה בעשרה פסוקים, האחרון עולה ארבעה והראשון והשני עולים רק שלשה פסוקים, משום מעלין בקודש ולא מורידין, חזינן דלגבי קריאת התורה עושין כן, וכן הוא גם בנד"ד יש מעלה להחשוב בסוף משום מעלין בקודש ולא מורידין. (עמק סוכות סוכה נו.)

ב. אם הם מצוה אחת אין מקדימין דאורייתא לדרבנן כדחזינן דשואל הגמ' בברכות למה קדמה פרשת והיה אם שמוע לויאמר, הלא זה דאורייתא וזה דרבנן אלא כיון דהוא מצוה אחת אין מקדימין דאורייתא. (ארצות החיים למלבי"ם סי' כ"ה).

ג. ההלכה הוא שצריכין להגיד ההפטרה מהקריאה דסליק מיניה, וממילא נראה דרצו להגיד ההפטרה על פרשת זכור וכמו שאומרים לכל יום המאורע כגון יו"ט דאומרים ההפטרה עליו, ולכן קורין אחרונה שיוכלו להפטיר ששאל לא הרג אגג, שזה חלק מרכזי למחיית עמלק.

בענין חיוב כהנים ובני תורה בקריאת פרשת זכור

א. נשים הפוקעו לגמרי ממלחמה, והא דאיתא שמוציאין כלה מחופתה, מבאר המרחשת (ח"א סי' כ"ב) דהיינו משום דנשים מצווין בישוב ארץ ישראל, ומלחמה זו היה בכדי ליישב א"י. ולכן חזינן בקידושין כא. דמיבעי להגמ' אי כהן מותר ביפת תואר, ע"כ שגם כהנים יצאו למלחמה, וכן מוכח מסוגיית הגמ' בסוטה מד. הירא ורך הלבב אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ע"ש, והטעם שכמו שנשים פטורין מפריה ורביה משום דאין דרכו של אשה לכבוש, אבל עדיין כהנים חייבין בפריה ורביה, כיון דיש להם שייכות לזה משא"כ נשים דאינם בני כבישה.

ב. כהנים רשאין במלחמה אבל אינם חייבין (ברכי יוסף אהע"ז ו' - ו'), משא"כ אשה אסור, ואפילו יש לאו דלא תלבש על אשה דלא תלבש כלי זיין, ויכולה רק לעזור בדברים אחרים ולא בגוף המלחמה.

לייבל געלקופף

Some answers to the riddles of the week:

1) A tough one. I think the answer may be that although the mitzva of zechiras Amalek is d'oraysa, the fact that we read it on the Shabbos before Purim as opposed to any other time is only d'Rabbanan. Perhaps by the same token that the Rabbanan were gozer that we read it on that Shabbos, they were also gozer that it be read as maftir (and that we read the associated Haftorah from Shmuel, which we arguably couldn't do if it was read first). In other words, tadir v'sheino tadir only applies where there are two "competing" mitzvos for which we don't have any specific instruction as to priority; in this case, however, part and parcel of the gezeira that caused Zachor to be read at that particular time was that it be where it is vis a vis the regular Torah reading, so "tadir" is not applicable.

2) (A repeat from Ki Seitzei of last year:) The Mamleches Kohanim (Siman 50) by a Rav Reuven Kohn brings down two answers to the riddle, each in response to the Binyan Shlomo's suggestion that kohanim may be patur from Zachor. First, he distinguished between women, who he says are intrinsically not "benos milchama" and thus patur from Zachor, and kohanim, who he says are intrinsically "bnei kivush" but are patur from fighting for an unrelated reason (i.e., that they may become tamei).

The same logic could be used for bnei hayeshiva who are learning and consider themselves Shevet Levi: although perhaps they aren't chayav to go to war now, they are still intrinsically "bnei kivush" and obligated in Zachor.

Alternatively, and perhaps more directly, the Mamleches Kohanim mentions the Rambam that says that Shevet Levi is patur from going to war, and says that the Binyan Shlomo's reason to exempt Kohanim--namely, that they might become tamei mes--shouldn't apply by leviyim since they aren't prohibited from becoming tamei mes to the degree kohanim are.

3) Many possible answers, but the one that seems most likely to me is that it wasn't an issue of binyan because it was only a binyan arai (which is asur d'rabbanan).

Best, David Birnbaum

בס"ד
(א) משה' לבי הפני דבגרי שאינו תדיר אולם מהות ודגרי שתדיר הוא
מזגגן, הדאורייתא קובץ וא"כ הוא ~~מזגגן~~ כבוד קובץ
לפרשת היוק. יום אה"ג, אולם ההפסדורה ז' שיהא
שייכות לפרשה, ואי מקדים פ' זכור קובץ פ' היום
היאך יכול לומר ההפסדורה של פ' זכור.

(ב) משה' זכר בג' תורה יהא פטור מ' זכור.
כיון שאינך יוצאים למעשה ה. ע' משמחן
רג' אליהו גרויק (פוגם) - מוצדים ע' חוז
ססה.

(ג) [משה' מרפ"ו] וְאֵל פֶּלַע כְּאֵל מִשְׁהָ עֶסֶה
מלאכה אלם ג' שבת ופ"ג ופ"ג אחר ג' יום
הקים מלמד כנס ג' שבת י"ח המלאכה ה' ה'
מה מענינו ומכרנו... ואולי יש לתקן
כ' שבת י"ח המלאכה חום פ' שבת.
ז' שבת אסור לשייך מלאכה ג' שבת

נשים במחיית עמלק

בספר החינוך (מצוה תר"ג) כתב דנשים דלאו בני מלחמה נינהו וליתנהו במצות נחייית עמלק, ממילא ליתנהו נמי במצות זכירה, והעיר המנ"ח מהיכי תיתי שמצות זכירה תלויה במצוות מחייה ומי יעמוד בסוד ה', אך נתבאר בזה לעיל עפ"ד הרמב"ם דכל ענין הזכירה לעורר הנפשות במאמרים להלחם בעמלק ולהביא לידי מחייה, וזה כל עיקר המצוה, וכיון שנשים לאו בני מלחמה לאו בני זכירה נינהו.

עוד העיר המנ"ח שהרי מלחמת עמלק הוי מלחמת מצוה, ונשים יוצאות למלחמת מצוה ואפילו כלה מחופתה כמבואר במשנה בסוטה (פ"ח מ"ז). וי"ל לפ"ד הרדב"ז (פ"ז ממלכים ה"ד) שאין הם משתתפות בעצם המלחמה ורק מספקות מים ומזון וכדו', וכיון שאין הם ממש לוחמים ונהרגים, א"כ לא שייך שמצות זכירה דידהו תביא לידי מחייה ומלחמה.

[אכן נראה דגם לשיטת החינוך דנשים פטורות עבדים חייבים בזכירה דהא בני מלחמה נינהו, ומה שהוצרך רבי אליעזר לשחרר עבדו לפרשת זכור כדאיתא ברא"ש בברכות (פרק ז, כ), אי"ז משום שעבד לאו בר זכירה, אלא שהיה חסר לו

מנין לקריאת הפרשה, ועבד אינו מצטרף למנין].

ריש ששאלו שג"כ שבט לוי [ובני תורה שהם כשבט לוי] שאינם יוצאים למלחמה (עיין רמב"ם סוף ה' שמיטה ויובל פ"ג הי"ב) לא יהיו חייבים בזכור. ואין לומר שגם במלחמת מצוה גם שבט לוי יוצאים, שהרי מקור דברי הרמב"ם מהספרי שצריך ריבוי שיצאו למלחמת מדין, אף שהיתה מלחמת מצוה, הרי שגם למלחמת מצוה אינם יוצאים.

אולם באמת אי"ז קושיא כלל, דנשים לא רק שאין להם חובה לצאת למלחמה אלא אפילו קיום לא יהיה להם, אם ירצו לצאת, משא"כ שבט לוי אע"ג דלאו בני חיוב נינהו, אבל קיום ודאי שייך אצלם, וההבדל ברור שנשים לאו בנות מלחמה, אבל שבט לוי בני מלחמה אלא שנפטרו. [ועיין ברמב"ם (הל' מלכים פ"ז ה"ח) שהמאיר אשה האסורה לו כגון גרושה לכהן הדיוט אינו חוזר מעורכי המלחמה, ומקורו בסוטה (מד, א), ולכאו' איך הכהנים משבט לוי באו בכלל למלחמה, וצ"ל דאף שאינם מצווים מ"מ אם רצו הולכים למלחמה, וחזינן שבני שבט לוי שייכים במלחמה וכמש"נ].

איך יואב שקרא 'זָכָר' עמלק לא גילה טעותו בקריאת זכור

ויש לעיין איך לא נודע ליואב טעותו במשך בכל השנים כשהלך לבית הכנסת לשמוע קריאת 'פרשת זכור' דאורייתא, שהרי לדעת הרא"ש קריאת זכור דאורייתא בס"ת ובעשרה, וכמו שהוכיח התרוה"ד בדעתו, וממה נפשך אם גם בבית

בגמרא בב"ב (כא, ב) מובא המעשה אודות דוד ששלח את יואב להילחם בעמלק, ויואב הרג רק את הזכרים, וכשדוד שאל אותו למה החיה את הנקיבות, אמר שכך למד אצל רבו תמחה את זָכָר עמלק ולא זָכָר, ובגמרא למדו מזה דשבשתא כיון

Rabbi Hershel Schachter

רמ"א או"ח סימן תרנו סעיף א

הגה: ומי שאין לו אתרוג, או שאר מצוה עוברת א"צ לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש אפילו מצוה עוברת.

ברכי יוסף יורה דעה סימן רמט ס"ק יג

אף דאמרו אל יבזבז יותר מחומש, אם בזבז עליו נאמר (תהלים קיב, ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד. ויש לחלק דהיינו דוקא לתלמוד תורה, כדמשמע בויקרא רבה (לד, טז), אבל עניים לא. מהר"ר בצלאל, בשיטה מקובצת כתובות שם.

פתחי תשובה יורה דעה סימן רנא ס"ק ד

ויושבי א"י [עיין (בתשובת חתם סופר סימן רל"ג) (ורל"ד) שהאריך מאוד דיש להקדים יושבי ירושלים על יושבי שארי העיירות א"י וכל הקדימות אינם אלא להקדים ולא לדחות נפשות וע"כ אם שניהם שוים שצריכים להחיות נפשם בלחם צר נאמר זה קודם אבל כשיש לאנשי ירושלים אפילו רק לחם צר שוב אין להם שום תביעה עד שיגיע לכל א' מהעיירות אחרות ג"כ כשיעור הזה ושוב מהנותר שיצטרכו לכסות ומותרות יש הקדמה למוקדם עד שיהיו שוה בשוה בזה כו' ע"ש. ושם בענין ל"ג בעומר שהמנהג בין יושבי א"י אשר ממרחק יבואו לעה"ק צפת ועושים יום שמחה להדלקה אין דעתו נוחה בזה ע"ש].

תוספות מסכת בבא קמא דף ז עמוד א

אי דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה - אף על גב שאינו מוצא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אזוזי אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול ליטול קודם שימכור בפחות משויין וכו'.

מדרש רבה פרשת לך לך פרשה מב סימן ד

אמר רבי אלעזר בר אבינא אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח תדע שכן שהרי בימי אברהם, על ידי שנתגרו המלכיות אלו באלו באה הגאולה לאברהם.

Rabbi Dovid Cohen

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף נ עמוד א

א"ר אילעא: באושא התקיננו, המבזבז - אל יבזבז יותר מחומש.

חיי אדם חלק א כלל סח סעיף יט

חייב לקיים המצוה אפילו אם צריך לפזר על זה עישור נכסיו (א"ר בשם ר"ו) ועד חומש. אבל יותר מחומש מנכסיו, אין צריך לפזר אפילו מצוה עוברת. ודוקא במצות עשה. אבל זהירות לעבור על לא תעשה, חייב ליתן אפילו כל ממונו קודם שיעבור, כמו שכתוב [דברים ו' ה'] ובכל מאודך (סימן תרנ"ו). ואם צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחרת לקיים המצוה, צריך עיון:

נשמת אדם חלק א כלל סח סעיף ג

נ"ל דאין צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחר לקיים המצוה אפילו מצוה דאורייתא והיא עוברת כתקיעת שופר ולולב, וראיה מהא דר"ה דף ל"ד ובש"ע סי' תקצ"ה היה לפניו ב' עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין כו', ואי ס"ד שצריך לעקור ממקומו, קשה האיך ימצא עיר שמברכין ולא תוקעין, והלא צריכין לעקור ממקומן לילך לעיר שתוקעין, אע"כ דאין צריך לעקור. ומיהו נ"ל דבמקום דאזיל ואתי ביומו מחויב לילך וכדאיתא בסוכה (כ"ו) [כ"ז] ע"ב, ועיין ריש סי' קס"ג במ"א וצ"ע. ומ"מ במי שיש לו אשה או בנים נ"ל דודאי א"צ לעקור דירתו שהרי שמחה הוא ג"כ מצות עשה מן התורה, וקיי"ל אשה בעלה משמחה. ועוד מטעם אחר נ"ל דא"צ לילך מביתו דהא קודם י"ט לא חל עליו כלל המצוה עד י"ט ואז א"א לו לילך יותר מתחום, ואעפ"י דקיי"ל שואלין ודורשין קודם שלשים יום לכל יום טוב, כמש"כ המ"א סי' תכ"ט, וא"כ חל עליו חיוב המצוה, כדמצינו בסי' תל"ו לענין בדיקות חמץ, נראה לי לחלק דדוקא התם דהמצוה בידו לבדוק חייבוהו חכמים לקיים המצוה, אבל הכא שאינו בידו רק שיחזור אחריה אינו חייב אפילו מדרבנן. וראיה לזה בזבחים דף ק' דמחלקינן כאן קודם חצות כאן לאחר חצות, הרי להדיא דאפילו בע"פ קודם חצות לא אמרינן שכבר חל עליו חובת פסח ולא יחול עליו אנינות, אע"כ דהמצוה אינו חל על האדם עד שיגיע זמנו הראוי לקיים. וגם שם לענין בדיקת חמץ פרש"י דחכמים חייבוהו אבל לא מן התורה. ואמנם בסוכה דף כ"ה ע"ב משמע שהוא מן התורה, ועיין ברמב"ם פ"ה מהל' תלמוד תורה דחייב לקבל פני רבו ברגל ב"ט אף על גב דלא אתי ביומיה, דדוקא לר"א מחלק הש"ס ולא קיי"ל כוותיה, וא"כ מוכח דלא מהני טעם זה דושמחת לבטל שום מצוה, ולכן הדבר צ"ע:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן רי

ע"ד קונטרסו אשר שלח אלי אשר העריך מערכה בנדון השאלה שבאה עליו מק"ק לונדון במעשה שאירע שם באחד שחלה בחולי האבן בכיסו והרופאים חתכו כדרכם בעסק רפואה במכה כזו ולא עלתה לו תרופה ומת ונשאלו

שם חכמי העיר אם מותר לחתוך בגוף המת במקום הזה כדי לראות במופת שורש המכה הזאת כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה שידעו איך יתנהגו בענין החיתוך הצריך לרפואה ושלא להרבות בחיתוך כדי למעט בסכנת החיתוך אם יש בזה איסור משום דאית ביה ניוול ובזיון להמת הזה או אם מותר משום דאתי מיניה הצלת נפשות להבא להיות מיזהר זהיר במלאכה זו על תכליתה. והמתיר רצה ללמוד מחניטה שמצינו בתורה ביעקב ויוסף וחניטת מלכים במלכי ישראל ואם כי זה היה לכבודם גם זהו כבוד המת להיות ריוח והצלה על ידו לצורך העולם. ועוד הביא ראייה מתשובת הרשב"א שהובא ביו"ד סימן שס"ג סעיף ב' בהגה"ה בראובן שצוה לבניו להוליכו למקום קברות אבותיו כו' שמותר ליתן סיד על הבשר למהר העיכול כו' הרי שמפני צורך שעה שצוה להוליכו לקברות אבותיו התיר הרשב"א לפנותו מקברו הראשון והתיר נתינת סיד עליו ק"ו כאן שהוא קודם הקבורה. ע"כ דברי המתיר:

ואלה דברי האוסר שהרי אמרו במס' ב"ב דף קנ"ה ע"א במעשה דבני ברק שאמר ר' עקיבא אי אתם רשאים לנוול. והחכם המתיר השיב לו דשאני שם שבשביל ממון רצו לנוול ולכן אמר להם ר"ע שאין רשאים משא"כ כאן שהצורך הוא להצלת נפשות. כל זה הוא הויכוח שהיה שם בלונדון. ומעלתו דחה דברי שניהם בעיני ראיותיהם וכל דברי מעלתו בזה תורה הם ודברים הראוים למי שאמרם כי בודאי החניטה אינה בזיון כלל ואדרבה היא לכבודו וגם נתינת הסיד על המת אינו ניוול ולא בזיון והאריכות בזה ללא צורך וכבר ביאר מעלתו כל הצורך בזה, ודברי האוסר ודאי אם היינו אומרים שיש כאן הצלת נפשות פשיטא שיפה השיב המתיר דבשביל מה שאסר ר"ע לצורך ממון אין ללמוד איסור לצורך נפשות. ומה שהשיב כבוד מעלתו על דברי האוסר ואמר ומטונך שממקום שרצה ללמוד איסור אדרבה משם מוכח היתר שהרי שם /ב"ב/ בדף קנ"ד ע"ב קאמר הש"ס ואלא אי אמרת לקוחות לינוול ולינוול כו' הרי מבואר דמשום פסידא דלקוחות לא משגחין בניוול המת. והנה באמת יפה השיב מעלתו על חכם האוסר ואמנם לפי שאין אני יודע מי הוא האוסר ואולי צורבא מרבנן הוא דרכי לחפש זכות ואולי כוונתו דמזה יבואר עכ"פ שהיורשים שהם משפחת המת אין רשאים לנוולו אף אם היה להם פסידא בזה כיון שהם קרובים וכן מפורש שם בתוס' בד"ה זוזי יהיבין וכן מפורש בח"מ סי' ק"ז סעיף ב' בהגה"ה דאם הבע"ח הוא קרובו של המת מוחין בידו שלא לעכב קבורת המת בשביל פרעון חובו ומסתמא גם בנדון שלפנינו אי אפשר לעשות דבר בהמת בלתי הסכמת קרוביו והביא החכם האוסר שאין היורשים רשאים להסכים לנוולו:

עוד הביא כבוד מעלתו ראייה מסוגיא דחולין דף י"א ע"ב וכ"ת משום איבוד נשמה דהאי נינווליה כו' הרי דלהציל הרוצח היה מותר לנוול ההרוג וכ"ת דשם ודאי הצלה הוא וכאן ספק הוא שירפאו הרופאים פעם אחרת ע"י כך, שם ג"כ ספק הוא שמא ימצא טריפה ועוד דגם ספק פיקוח נפש דוחה כל איסורין שבתורה חוץ מתלת. והאריך מעלתו בדבר זה. והנה בזה אמינא דלכאורה דברי הגמרא תמוהים דאיך קאמר משום איבוד נשמה דהאי נינווליה דאדרבה ע"י הניוול אנו רוצים להמית הרוצח ואם לא ננוולנו ינצל הרוצח דאמרינן טריפה הרג. ואמנם פירוש הדברים הם כך דאם אתה אומר שלא התירה התורה לנוולו א"כ על כרחך צותה להמיתו בלי בדיקה ולא לחוש כלל לשמא טריפה הרג יותר נכון לומר שהתורה צותה והצילו העדה לחוש שמא טריפה הרג ולא להרגו בלי בדיקה ולינוול שאם התורה התירה לנוולו אין לנו לחוש לניוולו, הא חדא. ועוד דאי אמרינן שלעולם לא יהרג הרוצח בלי

בדיקת הנהרג א"כ ניוול זה הוא לכבודו של הנרצח וכל מה שהוא לכבודו אין בו משום ניוול. את כל אלה כתבתי לפי דבריכם שאתם קורים זה פיקוח והצלת נפש. אבל אני תמה הלא אם זה יקרא אפילו ספק הצלת נפשות א"כ למה לכם כל הפלפול והלא זה הוא דין ערוך ומפורש שאפילו ספק דוחה שבת החמורה ומשנה מפורשת ביומא דף פ"ג וכל ספק נפשות דוחה שבת ושם דף פ"ד ע"ב ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת ע"ש. ואמנם כ"ז ביש ספק סכנת נפשות לפנינו כגון חולה או נפילת גל, וכן במס' חולין שם גבי רוצח הפיקוח נפש לפנינו וכן אפילו לענין ממון שם במס' ב"ב ההיזק לפנינו אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הצריך לזה רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה ודאי דלא דחין משום חששא קלה זו שום איסור תורה או אפילו איסור דרבנן שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות שחיקת ובישול סמנים והכנת כלי איזמל להקזה מותר בשבת שמא יזדמן היום או בלילה חולה שיהיה צורך לזה ולחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק. וחלילה להתיר דבר זה ואפילו רופאי האומות אינם עושים נסיון בחכמת הניתוח ע"י שום מת כי אם בהרוגים ע"פ משפט או במי שהסכים בעצמו בחייו לכך ואם אנו ח"ו מקילים בדבר זה א"כ ינתחו כל המתים כדי ללמוד סידור אברים הפנימים ומהותן כדי שידעו לעשות רפואות להחיים.2 ולכן האריכות בזה הוא ללא צורך ואין בזה שום צד להתיר. ולדעתי שגגה יצאה מלפני כבוד מעלתו שמיהר להשיב להקל.3 ואני הנלע"ד כתבתי. דברי הד"ש.

שו"ת בנין ציון סימן קע

נשאלתי - חולה אחד נחלה בחולי נפלא ועסקו הרופאים ברפואתו ללא הועיל כי מת בחליו ויש שם עוד חולה שנחלה בחולי כזה ורצו הרופאים לפתוח את המת לראות ענין החולי למען מצוא תרופה לאשר עוד בחיים אם מותר לעשות כן לנוול המת או לא?

תשובה - שאלה קרובה לנדון זה כתובה בשו"ת נודע ביהודה מ"ב חי"ד סי' ר"י רק דשם הי' הענין שלא הי' שם חולה כזה אלא שרצו הרופאים לנוול את המת ולפתחו למען ידעו למצוא תרופה אם יבא חולה כזה לידם והשואל שם רצה להתיר דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ומה דאמרינן בב"ב (דף קנ"ד) במעשה דבני ברק שאמר ר"ע אי אתם רשאים לנוולו וכן נפסק בח"מ (סי' רל"ה ס' י"ג) שאני התם דבשביל ממון הוא אבל בשביל פ"נ ודאי מותר שהרי אפילו בשביל ממון אמרינן שם ואלא אי אמרת לקוחות לינוול ולינוול הרי מבואר דמשום פסידא דלקוחות לא משגחין בניוול המת והגאון בעל נ"ב הסכים עמו בראי' זו רק שכתב דעכ"פ אם יש שם קרובים של המת אינם רשאים לנוולו ועוד הביא השואל ראי' להתיר ממה דאמרינן בחולין דף י"א וכו"ת משום אבוד נשמה דהאי ננוול הרי דפשיטא להגמרא דבשביל להציל הרוצח מותר לנוול הנרצח ועל ראי' זו השיב הגאון בעל נ"ב דעכ"פ שם התירה התורה לנוול דאם לא אזלינן בתר רובא כס"ד שם ואעפ"כ צותה התורה להרוג הרוצח ע"כ אי אפשר זה אלא בענין שיבדקו הנרצח דלאו טרפה הי' ועוד השיב דשאני התם כיון דהניוול הוא למען יעשה דין ברוצח א"כ זהו כבודו של נרצח וכל שהוא לכבודו לא שייך ניוול ושלכן אין ראי' מזה אבל העיקר כתב דאין מקרי ספק פקוח נפש כיון דאין שם פקוח נפש לפנינו ולשמא יבא לפנינו לא חיישינן ולא מקרי זה ספק פקוח נפש דא"כ התרת כל מלאכות שבת שמא

יצטרך לחולה אע"כ דלהא לא חיישינן עכ"ד והנה ודאי דבריו נכונים בזה דלא מקרי פ"נ לשאם יבא כזה לידינו אבל לפ"ז בנדון השאלה הנ"ל שיש שם חולה כזה ויש פ"נ לפנינו יהי' מותר ע"פ סברת הגאון נ"ב לפתוח ולנתחו כשאין שם יורשים המוחים בדבר.

אכן לפענ"ד אין הדבר כן ובתחלה אשיב על ראיות המתיר דמה שהוכיח ממה דאמרינן אי אמרת לקוחות לינוול ולינוול דמכיון דמשום פסידא דלקוחות לא משגחינן ה"ה לא מפני פ"נ תמהתי היאך הסכים עמו הגאון נ"ב שלענ"ד אדרבא משם ראי' להיפך שהרי אמרינן שם אמאי שתקי לימרו לי' אגן זוזי יהיבין לי' לינוול ולינוול ע"ש הרי בפי' דרק משום דבאו מכח טענה דהוא נשאר חייב להם שקבל זוזי מהם לינוול ומטעם זה כתבו התוספ' שם דמשום ירושה דלא מידי יהבי אין רשאים לינוולו /לנוולו/ וכן פסק גם הרמב"ם ה' מכירה (פ' כ"ט) ונפסק כן בח"מ (ס' רכה) ע"ש ברמ"א וא"כ המת דלא נתחייב מידי למה יתנוול הרי לא דמי ללקוחות רק לירושה וגם הראי' שהביא המתיר מחולין דאמרינן וכ"ת משום אבוד נשמה דהאי נינוולי' מלבד מה שהשיב כבר בנ"ב על זה בלא"ה לענ"ד אין ראי' משם דהנה בכל עניני התורה אם יארע התנגדות בין ב' מצות אמרינן שב ואל תעשה עדיף ולכן צריך ילפותא דעשה דוחה ל"ת דמסברא הוי אמרינן מוטב ידחה העשה בשב ואל תעשה ואל ידחה הל"ת בקום ועשה ולענין ע' ול"ת ולקצת שיטות גם לענין ל"ת שיש בה כרת דלית לן ילפותא דלידחי מפני ע' באמת אמרינן דידחה העשה מפניהם בשוא"ת =בשב ואל תעשה= ועל כן גם כאן אם ימצא התנגדות בין מצות פקוח נפש ובין מצו' שלא לנוול המת מסברא אמרינן שוא"ת עדיף ולא ינוול אבל התם דצוותה התורה להרוג הרוצח רק דהספק הוא אם בלא בדיקת הנרצח או אחר שיבדק קאמר שפיר דמשום אבוד נשמה דהאי נינוולי' דהרי הבדיקה היא לא לבד להציל הנרצח אלא להציל גם הב"ד והעדים שלא יעברו על עון רציחה שלא כדין בקום ועשה שאם הנרצח טרפה הי' מיתת הרוצח נחשבה כרציחה ושפיר אמרינן שיש סברא דמוטב לעבור בקום ועשה על עוון ניוול המת מלעבור בקום ועשה על ספק רציחה ולכן נקט שם הלשון משום אבוד נשמה דהאי ולא נקט הלשון משום פקוח נפש דלא משום פקוח נפש שיעבור עליו בשוא"ת אתינן עלי' אלא משום אבוד נשמה בקום ועשה וא"כ בנדון השאלה דאין על הצד של פקוח נפש רק שוא"ת מסברא נאמר תדחה משום פקוח נפש בשב ואל תעשה ואל ידחה איסור ניוול המת בקום ועשה.

רק דעדיין יש לדון בזה שהרי כלל גדול בתורה דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ואין חילוק בין ודאי לספק פ"נ אבל נלענ"ד דגם מטעם זה אין להתיר כאן דכבר הוכחתי במ"א (ס' קס"ז) שדעת רש"י ע"פ גמרא דב"ק (דף ס') דאמרינן שם שאסור להציל עצמו בממון חבירו שאסור לאדם לגזול ממון חבירו למען הציל עצמו ממיתה ונגד דעת התוספ' והרא"ש שפירשו הסוגיא שם דוקא לענין דצריך לשלם אבל לא שיהי' אסור לכתחלה להציל והנה לדעת רש"י כיון שאסור להציל עצמו בממון חבירו כש"כ דאסור להציל עצמו בקלון חבירו דכבודו חביב לו מממונו כדאמרינן בב"ק פ' החובל בהאשה שבאת לפני ר"ע ע"ש וא"כ האיך נאמר דמשום פ"נ דהחולה יהי' מותר לבזות ולנוול המת דמסתמא לא מוחל על בזיונו דעד כאן לא פליגי תנאי בשקלים (פ' ב') רק אי מחיל אינש זילותי' לגבי יורשים ומשמע דלגבי אחר מסתמא אינו מוחל אכן לא בלבד לשיטת רש"י נראה דאסור אלא גם לשיטת התוספ' והרא"ש דפסקוה הטור וש"ע בח"מ (ס' שנ"ט) נראה שהדין כן דז"ל הטור שם ואפילו הוא בסכנת מות ובא לגזול

את חבירו ולהציל נפשו אסור לו לגזול אם לא על דעת לשלם ודאי אין לך דבר שעומד בפני פ"נ לכך הוא רשאי לטלו ולהציל נפשו אבל לא יקחנו אלא על דעת לשלם עכ"ל וכן נפסק גם בש"ע שם הרי בפירוש דאסור לגזול אפילו להציל נפש אם לא על מנת לשלם דאין חילוק בין שיטת רש"י לשיטת התוספ' והרא"ש אלא דלשיטת רש"י מה דאמרינן אסור להציל עצמו בממון חבירו הוא אפילו ע"מ לשלם לבסוף ולשיטת התוספ' והרא"ש לא אסור רק אם מציל עצמו ע"מ שלא ישלם לבסוף ולפ"ז בנדון זה דלא שייך שישלם לבסוף דאי אפשר לשלם למת את בזיונו גם לשיטת התוספ' והרא"ש אסור להציל נפש בבזיון אחר ואין לומר כיון דפסקין כת"ק בשקלים (שם /פרק ב'/) דגבו לצורך המת והותר יתנו ליורשיו דאדם מחיל זילותי' לגבי' יורשי' כמבואר בטוש"ע י"ד (סי' שנ"ו) א"כ גם הכא שייך שישלם לבסוף דישלמו דמי בזיון המת ליורשיו דז"א דבשלמא התם שכבר גבו יש סכום /מקום/ בזה לומר דבזיון זה מחל ליורשיו אבל הכא מי ישום כמה דמי הבזיון לשלם ליורשיו ועוד דרש"י כתב בסנהדרין (דף מ"ח) וז"ל תנא קמא סבר מחיים אחלי' לזילותא וניחא לי' שיתבזה לאחר מיתתו להנאת יורשים עכ"ל הרי שכתב דמחיים אחלי' לזילותי' והיינו דודאי לא שייך מחילה לאחר מיתה ואף דלא נגבה הממון רק לאחר מיתה אמרינן מסתמא ידע המת שאין לו צרכי קבורה ויצטרכו לגבות בשבילו לכן מחיים כבר מחל זילותא דהמותר ליורשי' וא"כ לא שייך מחילה רק לענין בזיון דאסיק המת אדעת' בחייו מה שאין כן בנדון שלפנינו וא"כ לא שייך בזה השבה וגם לשיטת התוספת והרא"ש אסור להציל בבזיון חבירו ועוד דבשלמא לענין הצלת עצמו בממון חבירו יש סברא דמותר כיון דהנגזל בעצמו חייב להציל חבירו בממונו משום לא תעמוד על דם רעך כמבואר בח"מ (סי' תכ"ו) לכן מותר להציל עצמו בממונו דלא מידי גזלו כיון דהוא בעצמו הי' חייב בזה אבל בנדון השאלה דלא שייך לומר כן דאין על המת מוטל להציל את החי דכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות כדאמרינן נדה (דף ס"א) לכן גם מטעם זה נלענ"ד דגם ע"פ שיטת התוספ' והרא"ש אסור להציל החי ע"י ביזוי המת וכל שכן כיון דהביזוי והניווול הוא ודאי ואם יגיע הצלה לחי עי"ז הוא ספק ושב ואל תעשה עדיף. כנלענ"ד, הקטן יעקב.

: